

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

קווין יסוד : תולדות היהודים בימי הביניים בצל הסחר והצלב - 24131

תאריך עדכון אחרון 25-08-2016

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמןנו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

המפים: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ישראל יובל ומרים פרנקל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: mfrenkel@pluto.mscc.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ב' 14.00-15.00

מורים הקורס:

פרופ' ישראל יובל
פרופ' מרים פרנקל

תאור כללי של הקורס:
מבוא לתולדות היהודים בימי- הביניים בארץ האסלאם והנצרות.

מטרות הקורס:
להכשיר את התשתית בידע ובשיטות המחקר לקורסים מתקדמים לתואר ראשון.

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיה מסוגלים:
לקרוא ספרות מחקר בתחום זה בכוחות עצמם.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה מלאה מצגת

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
חיי היהודים בימי הביניים: בשל הצלב והסחר
שיעור - 13124

הפריטים המודגשים – קרייאת חובה.

שיעור 1: ימי הביניים בתולדות העמים ובחולדות ישראל
תadmiaat ha-taka'pha; mishmaot ha-shem; be-uyot y'sod ha-miyadot la-taka'pha; ha-istoriya yehudit-laomiyah au tolidot
ha-miyutim yehudim ba-arezotihem;

ח"ה בן-ששון, ימי הביניים היהודים – מה הם? בთוך: הניל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ' 359
- 378

ב"ץ דינור, ישראל בגולה, א/1, ירושלים ותל-אביב תשכ"ב, עמ' ה-יג, ל-ג

ש' בארון, 'הrhorim ul demografya ha-istoriya shel yehudim bimi k'dem v'bimi bini'im', batukh: netivot
ha-gotot v'tarbutot. Sefer ha-yovel li'ya Trutkover, Tel-Aviv 1970, Um' 31 - 45.

שיעור 2: מסגרת הזמן הכללית
מפת היישוב היהודי ערבי כיבושי האסלאם; היהדות בין נצרות לאסלאם. התפוצה היהודית; נפילת

האימפריה הרומית.

' כ"ז, 'מקומם של ימי הביניים בתקנות ישראל', בתוך: מ' בר-אשר (עורך), מחקרים במדעי היהדות,
ירושלים תשמ"ו, עמ' 209 - 225

ש' בארון, גטו ואמנציפציה. האם علينا לשנות את ההשערה המסורתית?' בתוך: הנ"ל: ממדיה
העולםיים של ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו, עמ' 51 - 61

שיעור 3: בין אסלאם ליהודים: שיח דעתות
מוצא האסלאם מן הנצרות והיהודים ומה שבינהן; ח' מוחמד וראשת האסלאם; יחסו של מוחמד אל
היהודים.

הקראן, סורה ט: פרשנת התשובה, תרגום י"י ריבלין, תל-אביב תשכ"ג, עמ' 183 - 202; תרגום א'
ריבין, תל אביב 2005: סורה 9, ההצהרה, עמ' 152 - 168.

S.D. Goitein, *A Mediterranean Society, II*, Los Angeles 1970, pp. 380-394

von Grunbaum, 'Eastern Jewry under Islam', *Viator*, II (1971), pp. 365-372

א' גרוסמן, 'יחסי איבה ליהודים על רקעכלכלי וחברתי בחילופות המוסלמית במאורית התשיעית
והעשירית', בתוך: ש' אלמוג (עורך), *שנתה ישראל לדורותיה, ירושלים תש"ם*, עמ' 193 - 210

מ' כהן, בצל הסחר והצלב - היהודים בימי הביניים, חיפה ולוד, תשס"א, עמ' 97 - 127

שיעור 4: מעמד המשפטי והבטחוני של היהודים בארץות האסלאם
שינויים במעמד היהודים לאחר התבוסות הכבוש; היהודים תחת عمر והאמים; החליפות העבאסיית;
מעמד היהודים בספרד האמיה ולאחר התפזרות הניסיכויות; יהודי המغرب ומצרים תחת שלטון
הפאטימים ונאמניהם; מצרים האיברית והמלוכית; מרכז החליפות ערבי הגעת המונגוליים; יהודים תחת
שלטון הממלוכים; נסיבות מימוש של תנאי החסות; בין מעמד בטחוני למעמד משפטי; שליט וஹון.

C. Cahen, 'Dhimma', *Encyclopedia of Islam, II*, 1983, pp. 227-231

E. Ashtor, 'Dhimma', *Encyclopaedia Judaica*, V, pp. 1604-1606

ד' קורקום, 'לאופי יחסם של שליטי האלמוחדן ליהודים', ציון, לב (תשכ"ג), עמ' 137 - 160

מ' בן שושן, 'לזהותם היהודית של האנושים. עיון בהשתמדות בתקופת האלמוחדן', פעים, 42
(1990), עמ' 16 - 37

ו' דרורי, 'פני התקופה - א' במדינה הממלוכית', בתוך: א' כהן (עורך), *ההיסטוריה של א', ז, עמ' 11
- 58*

ו' החק, 'שיטת ה"סorangין"' והשפעתה על החברה היהודית באימפריה העות'מאנית במאורט הט"ז-ה"ז',
ציון, נה (תש"ג), עמ' 27 - 82

שיעור 5: בין נצרות ליהדות – שיח דעתות
העמדה התיאולוגית; ועידות הכנסייה; הבולות האפיפיוריות; החוק הקאנוני.

מת' א-ג, כא-כח

ב' בלומנקרנץ, 'הכנסייה הרומית והיהודים', בתר: ב' רות (עורך), *תקופת האופל*, תל-אביב תשל"ג,
עמ' 42 - 59

J. Parkes, *The Conflict of the Church and the Synagogue*, New York 1934, pp.
307-344

ק' סטאו, *מיינט בעולם נוכרי*, ירושלים תשנ"ז, עמ' 15 - 46

ג' כהן, *כעווור במראה: היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים*, ירושלים תשס"ב, עמ' 27 - 92

שיעור 6: מעמדם של היהודים בחוק החקלאי בארץות הנצרות
המורשת של החקיקה הרומית; גזירות להגבילות דתיות ולהמרת דת באיטליה, בביזנטיאון ובצרפת;
шибוב היהודים בקייסרות הרומית הקדושה; אווירת הרחוב והشتקפותה בדרשה ובאמנות התקופה.

א' לינדר, 'החוק הרומי בחקיר תולדות עם ישראל', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, I
(תשמ"ז), עמ' 243 - 257

G. Kisch, *The Jews in Medieval Germany*, New York 1970, pp. 129-153

ש' אארון, 'ימלאה הריבונות האפостולית' ו'шибוב היהודים' בימי הביניים', בתר: ספר יובל ליצחן
בער במלאת לו שבעים שנה, ירושלים תשכ"א, עמ' 102 - 124 (&הניל, ממדיה העולמיים של
ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ז)

D. Abulafia, 'The King and the Jews – The Jews in the Ruler's Service', in: C. Cluse
(ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*,
Turnhout 2004, pp. 43-53

F. Lotter, 'The Scope and Effectiveness Imperial Jewry Law in the High Middle Ages',
Jewish History. 4 (1989), pp. 31-58

שיעור 7: הנהגה המרכזית בארץ ישראל ובבבל
הישיבה בא"י ובבבל; ראשות הגולה וראשי ישיבות; מרחבי ה"רשויות"; השלטון העצמי; פולמוסים
במוסדות הנהגה המרכזיים; המנהיגים; ביטויים של הנהגה מרכזית במעשה, בסמל ובמיתוס.

ח'ה בן שושן, פרקים בתולדות עם ישראל בימי הביניים, תל-אביב תש"ח, עמ' 84 - 108

א' גראוסמן, ראשות הגולה בבבל בתקופת הגאנונים, ירושלים תשמ"ד, עמ' 45 - 57, 75, 80 - 97

מ' בן שושן, 'ההנאה העצמית של היהודים בארץות האסלאם במאות ה- 7 עד ה- 12', בთור: א' גروسמן ו' קפלן (עורכים), קהיל ישראל. השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ב', ירושלים תשס"ב, עמ' 11 – 55

שיעור 8: צמיחת המרכזים החדשניים: מזרחה
המרכז הבבלי מול המרכז הארץ-ישראלי; עליית המרכזים החדשניים בצפון אפריקה, מצרים, ספרד –
МИתוסים ומציאות.

ש' אסף, תקופה הגאנונים וספרותה, ירושלים תשט"י, עמ' קב-קז, קכח-קל

G.D. Cohen, 'The Story of the Four Captives*', PAAJR. 29 (1961), pp. 55-131

G.D. Cohen, *The Book of Tradition (Sefer Ha-Qabbalah)*, London 1969, pp. XLIII-L,
LVI-LXII
החלק העברי: עמ' 46 – 57

שיעור 9: צמיחת המרכזים החדשניים: מערב
היהודים באיטליה; עליית המרכזים החדשניים בספרד, צרפת ואשכנז – מיתוסים ומציאות

א' גROSMAN, 'הגירת יהודים אל גרמניה והתיישבותם בה במאות ט-יא', בთור: א' שנאן (עורך), הגירה
והתיישבות בישראל ובגרמניה, ירושלים תשמ"ח, עמ' 109 – 128

א' גראביס, 'דמותו האגדית של קארל הגדול במקורות העבריים של ימי הביניים', תרביץ, לו (תשכ"ג),
עמ' 22 – 58

שיעור 10: מהנהגה מרכזית לקהילה מקומית: צמיחה של הקהילה היהודית בארץות האסלאם
והנצרות רעונות היסוד של הקהילה; זיקתה לעיר ולקרופורציות העירוניות; מוסדותיה של הקהילה המקומית;
הקהילה בארץות האסלאם והנצרות; הנהגות אזרוית.

ו' עבר, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1 – 41

ח'ה בן שושן, 'מקומה של הקהילה' – העיר בתולדות ישראל', הקהילה היהודית בימי הביניים, ירושלים
תשל"ו, עמ' 7 – 23

מ' בן שושן, 'קשרי מערב-מזרח' במאות הט'-הי"א: נאמנות, מחויבות, שותפות', פעמים, 38 (תשמ"ט),
עמ' 35 – 48

א' גROSMAN, 'הקהילה היהודית באשכנז במאות ה- 10 וה- 11', בთור: א' גROSMAN ו' KAPLEN (עורכים),
קהיל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 57 – 74

א' גראטמן, 'הנוהגת הפרנסים בקהילות צפון צרפת במאות ה- 11 וה- 12', בתוך: א' גראטמן ו' קפלן (עורכים), *קהילה ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד*, עמ' 75 – 84

שיעור 11: הפעולות הכלכלית של היהודים בארץות האסלאם פרנסות יהודיות "מסורתית"; מקום היהודים במדינה ובחברה; היהודים במסחר הביןלאומי; הבנקאים היהודיים ואצילי הסוחרים; טכניקות מסחריות מתחכחות; המעבר לRibbitah והשלכותיו הכלכלית והחברתית; מחיות היהודים בעני עצם ובעני בני זמנו שאינם יהודים; הא-גומאליה של פרנסות היהודים בימי הביניים, נסיבותה ומשמעותה בזמןנה ולזמןם מאוחרים.

ח"ה בן שושן, פרקים בתחום היהודים בימי הביניים, תל-אביב תש"ח, עמ' 54 – 73

מ' גיל, א"י בתקופה המוסלמית הראשונה, א, תל-אביב תשמ"ג, עמ' 184 – 230

J. Fischel, *Jews in the Economic and Political Life of Medieval Islam*, London 1937, pp. 1-37

שיעור 12: הפעולות הכלכלית של היהודים בארץות הנצרות ה琰ירות בעקבות מסע הצלב; המצוות בהיקף הפעולות המסחרית; המעבר לעסקי הלוואה בריבית; המשכונאות; תפקידם של היהודים במלךות הפאודליות; השתלבותם במהלכי הכלכלת העולמית במערב אירופה ובמזרחה.

מ' טוך, 'כלכלה של גרמניה במאות ה- 13 – 14; סביבה ומסגרת לפעולות הכלכלית של היהודים', בתוך: נ' גראט (עורך), יהודים בכלכלת, ירושלים תשמ"ה, עמ' 87 – 95

ח' סולובייצ'יק, הלכה כלכלת ודימוי עצמי: המשכונאות בימי הביניים, ירושלים תשמ"ה, עמ' 9 – 24

H. Soloveitchik, 'Halakha, Taboo and the Origin of Jewish moneylending in Germany', in: C. Cluse (ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, Turnhout 2004, pp. 295-303

ק' סטואו, מיעוט בעולם נוכרי, ירושלים 1997, עמ' 203 – 222

J. Shatzmiller, *Shylock Reconsidered. Jews, Money Lending and Medieval Society*, Berkeley, Los Angeles, Oxford 1990, pp. 43-99

שיעור 13: אליטות חברתיות ותרבותיות אריסטוקרטיות חברתיות; חסידות אשכנז; בעלי התוספות; פרשנות המקרא; היישוב מהטיפוס האירופי.

א' גראטמן, 'ירושת אבות בהנהגה הרוחנית של קהילות ישראל בימי הביניים המוקדמים', ציון, נ (תשמ"ה), עמ' 189 – 220

א' מרקום (עורך), *דת וחברה במשנתם של חסידי אשכנז, ירושלים תשמ"ג*, עמ' 11 - 23, 253 - 278
ב' בער, *המגמה הדתית-החברתית של ספר חסידים*, ציון, ג (תרצ"ח), עמ' 1 - 50
ח"ה בן שושן, *תולדות עם ישראל בימי הביניים*, תל אביב תשכ"ט, עמ' 133 - 140, 140 - 151
א' גروسמן, *חכמי אשכנז הראשונים*, ירושלים תשמ"א, עמ' 416 - 440
א"א אורברק, *בעל התוספות*, א, ירושלים תש"מ, עמ' 17 - 31
מ' ברוייר, *לחקיר הטיפולוגיה של יישובות המערב בימי הביניים*, בתוך: ע' אטקס ו' שלמון (עורכים),
פרק'ם בתחום החבורה היהודית בימי הביניים ובעת החדש. מוקדשים לפרופסור יעקב כ"ץ, ירושלים
תש"מ, עמ' מה-נה

שיעור 14: היצירה הרווחנית בימי הביניים המוקדמים
הישגיה של תקופה הגאננים; מפעלי הפסיקה המקובצים במצרים ובמערב; המאפיינים של התרבות
היהודית-הערבית של ימי הביניים; לשאלת "טור הזהב" של תפוצות מסוימות; המאפיינים התרבותיים של
יהודאי אירופה עד למסע הצלב הראשון; בין התרבות הנוכרית לתרבות היהודית - דרכי הקלייטה
והדיכוי.

ש' אסף, *תקופת הגאננים וספרותה*, ירושלים תשט"ו, עמ' קלג-קעט
ו' טברסקי, *ספר משנה תורה לרמב"ם - מגמותו ותקפoidיו*, דברי האקדמיה הלאומית הישראלית
למדעים, ה/1 (תשל"ב), עמ' 1 - 22

I. Twersky, 'Aspects of the Social and Cultural History of Provencal Jewry', H.H. Ben
Sasson & S. Ettinger (eds.), *Jewish Society Through the Ages*, New York 1971, pp.
185-207

ע' פליישר, 'הרהורים בדבר אופיה של שירות ישראל בספרד', פעמים, 2 (תשל"ט), עמ' 15 - 20

שיעור 15: הקרים והtanנות המשיחיות במצרים
מ' גיל, ארץ ישראל בתקופה המוסלמית הראשונה (1099 - 634), א, תל-אביב תשמ"ג, עמ' 627 - 664

ו' ארדר, אבל ציון הקרים ומגילות קומראן, תל אביב תשס"ד, עמ' 33-98
ח"ה בן שושן, *פרק'ם בתחום עם ישראל בימי הביניים*, תל אביב תשכ"ט, עמ' 156 - 171
א"ז אשכול, *התננות המשיחיות בישראל*, ירושלים תשמ"ח (הדפסה חוזרת), עמ' 93 - 103, 103 - 137
146

שיעור 16: מקומה של ארץ ישראל בתולדות היהודים בימי הביניים המאוחרים: הלכה ומעשה היישוב היהודי בארץ ישראל וזיקתו לתפוצות; השפעת היכובושים של הארץ על היישוב ועל מעמדו (עד הכיבוש העות'מאני); מקומה של ארץ ישראל בתודעהם של בני התקופה – יצירה, עליה לרגל ועליה; לשאלת מרכזיותה של א"י בימי הביניים.

' פראוור (עורך), *ההיסטוריה של א"י* – כרך שני; *שלטון המוסלמים והצלבנים, ירושלים 1981*, עמ' 31 – 37, 130 – 151, 319, 335 – 351

א' רינר, 'הקהילה היהודית בשנות הדמדיות של שלטון הצלבנים', בთוך: א' כהן (עורך), *ההיסטוריה של א"י* – כרך שבע; *שלטון הממלוכים והעות'מאנים, ירושלים 1981*, עמ' 59 – 90

שיעור 17: השינויים ביחס הכנסייה כלפי היהודים במאות יב-יג
עמדת האפיפיורים הגדולים; אינוקנטוס הג' והועידה הלאטרנית הרביעית; מדיניותם של הונוריוס הג',
גרגוריאנוס הט' ואינוקנטוס חד'; חוקי היהודים של הכנסייה.

S. Grayzel, *The Church and the Jews in the XIIIth Century*, I, Philadelphia 1933, pp. 9-83

S. Grayzel, 'The Papal Bull *Sicut Judeis*', *Studies and Essays in Honor of Abraham A. Neuman*, Philadelphia 1962, pp. 17-32

ק' סטאו, 'שנתה ישראל או אהבת הכנסייה: גישת האפיפיורים ליהודים', בთוך: ש' אלמוג (עורך), *שנתה ישראל לדורותיה*, ירושלים תש"מ, עמ' 91 – 111

שיעור 18: תמורה בויקוח היהודי-נוצרי בימי הביניים העליים
הספרות התלמודית הופכת לנושא בויקוח; הויקוח נגד התלמוד; וикוח פאריז; ויקוח ברצלונה; יצירתו של
ריימונדוס מארטיני והשלכותיה.

ע' פונקנשטיין, 'התמורה בויקוח הדת שבין היהודים לנוצרים במאה הי"ב', ציון, לג (תשכ"ח), עמ' 125 – 144

ו'. עבר, 'לביקורת הויקוחים של ר' יהיאל מפאריז ושל ר' משה בן נחמן', תרביץ, ב (תרצ"א), עמ' 171 – 184

ג'. כהן, 'כעיוור במראה. היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים', ירושלים תשס"ב, עמ' 323-281

D. Berger, 'Christian Heresy and Jewish Polemic in the 12th and 13th Centuries', *Harvard Theological Review*, 68 (1975), pp. 287 – 303

שיעור 19: התgebשות הסטריאוטיפ של היהודי בדעת הקהל באירופה
עלילת הדם וההתפרחותה; עלילת לחם הקודש; היהודי והשtan; היהודי באמנות הנוצרית; "הכנסייה מול
בית הכנסת"; הסטריאוטיפ בספרות.

G. Langmuir, *Toward a Definition of Antisemitism*, Berkeley 1990, pp. 209-236,
263-298

ר' בונפיל, 'היהודים והשטן בתודעה הנוצרית בימי הביניים', בთוך: ש' אלמוג (עורך), *שנת ישראלי לדורותיה*, ירושלים תש"מ, עמ' 113 - 122

שיעור 20: קווים עיקריים לתולדות היהודים באשכנז, צרפת ואנגליה
אשכנז: "סוד הקהילות הראשונות; גמירות תנין" ובעיית קידוש השם; "תור הזהב" בצל הצלב; בין-
תרבות נוכרית לתרבות יהודית - דרכי קליטה ודחיה; גמירות רינדפלייש ב- 1298 ו"יובל האימים";
המגפה השחורה; ההתיישבות מחדש של היהודים בערים הגרמניות; גירוש היהודים במאות ה- 14 וה-
15 וחיסול הח'ים העירוניים בגרמניה; ההגירה לאיטליה ולמזרחה אירופה.
צרפת: ההגירה מהדרום לצפון; רשי' ובית מדרשו; עלילת בלוא; גירוש ראשון ב- 1181; לואי הקדוש
והיהודים; גירוש שני ב- 1306; התishiבות מחדש עד הגירוש האחרון 1394
אנגליה: ההתיישבות אחרי 1066; היסود התרבותי הצרפתי; הפריחה במאה הי'ב; אהרן מלינקון;
הנסיך לתקן את מצב היהודים וכשלונו; גירוש היהודים ב- 1290; השנאה ליהודים אחרי הגירוש:
צ'וסר.

' בער, 'גמירת תנין', ספר אסף, ירושלים תש"יג, עמ' 126 - 140

ר' חזן, מסע הצלב הראשון והיהודים, ירושלים 2000, עמ' 15 - 45

מ' ברויאר, 'המוות השחור' ושנת ישראלי', בთוך: ש' אלמוג (עורך), *שנת ישראלי לדורותיה*, ירושלים
תש"מ, עמ' 159 - 171

מ' ברויאר, 'פרולוג: ימי הביניים היהודיים', בთוך: מ' ברויאר ומ' גרצ' (עורכים), *תולדות יהודי גרמניה*
בעת החדש, ירושלים תשס"א, כרך א', עמ' 27 - 57

ש' שוורצפוקס, 'הודי' צרפת בימי הביניים, תל אביב 2001, עמ' 175 - 199, 178 - 222, 242 -
264, 280 - 311

ר' סט"ס, 'הדות אנגליה ובעית הגירוש', בთוך: ד' כ"ץ ו' קפלן (עורכים), *גירוש ושבה. היהודי אנגלי*
בחילופי הזמנים, ירושלים תשנ"ד, עמ' 9 - 25

שיעור 21: *הדות ספרד בתקופת הרקונקיסטה*
הרקעןקייסטה הראשונה; מדיניות השרים הנוצרים בתקופת היכובושים; בין התקופה הראשונה והשנייה
של הרקונקיסטה; היהודים כגורם פוליטי-כלכלי-ATORI; יחסם ליהודים של המלכים הקובשים הגדולים;
אלפונסו העשירי מלך קאסטיליה ויעקב הראשון מלך ארAGONIA.

' בער, *תולדות היהודים בספרד הנוצרית, מהדורה שנייה מותקנת ומורחבת*, תל-אביב 1965, עמ' 45 -
64, 65 - 77, 82 - 90, 96 - 106

ח' ביאנארט, 'דמותה של החצרנות היהודית בספרד הנוצרית', בთוך: קבוצות עליית ושבות מנהגות
בתולדות ישראל ובתולדות העמים, ירושלים תשכ"ז, עמ' 55 - 71

שיעור 22: יהדות ספרד בין גירות קנא לאנישום 1492
גירות קנא באסטיליה וברagan; בעית האנוסים; תקנות ואליידולד מ- 1412; ויכוח טורטוסה ותוצאותו; כינוס באן כוח הקהילות מকאסטיליה ב- 1432; הוויכוח סבב בעית האנוסים; עלית המלכים הקאתולים והקמת האינקוויזיציה; מדיניות המלכים הקאתולים כלפי היהודים; הגירוש ותוצאותו; גירוש פורטוגל וצירת השם.

' בער, *תולדות היהודים בספרד הנוצרית*, עמ' 284 - 323, 358 - 390, 401 - 413, 444 - 474

ח' *ביינארט*, 'הshed' הגדול. בעית האנוסים וגורלם במאה הט"ז, בטור: ח' *ביינארט* (עורך), *מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב*, עמ' 280 - 308

ח' *ביינארט*, *גירוש ספרד – גורמים ותוצאות*, שם, 384 - 407

שיעור 23: עולם הפנימי של היהודי ספרד בימי הביניים
המתוך החברתי והאידאולוגי בספרד הנוצרית; בין ראציאNALIZM דתי ואوروואיזם; צמיחת הקבלה.

' בער, *תולדות היהודים בספרד הנוצרית*, עמ' 53 - 64, 141 - 148, 154 - 165

מ' אידל, 'מחשבה היהודית בספרד של ימי הביניים', בטור: ח' *ביינארט* (עורך), *מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב*, עמ' 207 - 223

' תא-שמע, 'הלה, קבלה ופילוסופיה בספרד הנוצרית – לביקורת ספר "תולדות היהודים בספרד הנוצרית", שנתון המשפט העברי, ייח-יט (תשנ"ב-תשנ"ה), עמ' 479 - 495

א' גראסמן, 'יצירתם ההלכתית של חכמי ספרד', בטור: ח' *ביינארט* (עורך), *מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב*, עמ' 150 - 173

שיעור 24: יהדות האימפריה העות'מאנית
מגורי ספרד: קליטתם, התארגנותם, פעילותם החברתית והרוחנית; היישוב בא"ם.

ח"ה בן-שושן, 'דור גולי ספרד על עצמו', בטור: הנ"ל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ' 198 - 238, 445 - 468

ח' גרבֶר, 'היהודים האימפריה העות'מאנית במאות ה- 16 - 17', כלכלת וחברה, *ירושלים תשמ"ג*, עמ' 9 - 76

' החקר, "הרבענות הראשית" באימפריה העות'מאנית במאות הט"ז והט"ז', ציון, מט (תשמ"ד, עמ' 225, 255

' החקר, 'যוצאי ספרד באימפריה העות'מאנית במאה הט"ז – קהילה וחברה', בטור: ח' *ביינארט* (עורך), *מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב*, עמ' 460 - 478

שיעור 25: היהדות בעולם הרפורמאנית והקונטרא-רפורמאנית
(היהודים בגרמניה ואיטליה)
לותר והיהודים; מצב היהודים בארץ הרפורמאנית; הקונטרא-רפורמאנית והשפעתה על מעמד היהודים; יהדות איטליה בתקופת הרנסאנס ובשליה ימי הביניים.

ח"ה בן שושן, *תולדות עם ישראל בימי הביניים*, תל אביב תשכ"ט, עמ' 249 - 255

מ' ברוייר, *פרולוג: ימי הביניים היהודיים*, בתר: מ' ברוייר ומ' גרצ' (עורכים), *תולדות יהודי גרמניה בעת החדשה*, כרך א', ירושלים תשס"א, עמ' 62 - 78

ר' בונפיל, *הקהילה היהודית באיטליה בתקופת הרנסנס*, בתר: א' גרוסמן וו' קפלן (עורכים), *קהל ישראל*, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 197 - 220

ר' בונפיל, *היהודים הספרדים והפורטוגליים באיטליה*, בתר: ח' ביאנארט (עורך), *מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב*, עמ' 543 - 561

B. Ravid, 'From Geographical Realia to Historiographical Symbol: The Odyssey of the World Ghetto', D.B. Ruderman ed., *Essential Papers on Jewish Culture in Renaissance and Baroque Italy*, New York/London 1992, pp. 373 - 385

שיעור 26: היהודים בשליחי ימי הביניים: היהדות מזרח אירופה היישוב היהודי בפולין-ליטא; חלקם של היהודים בקולוניזציה של אוקראינה; הארנדאה; מעמד היהודים בפולין-ליטא; גזירות ת"ח ות"ט.

'הילפרין, *казורות היהודים במרחצאות של אירופה מימי ראשון ועד חלוקת פולין*', בתר: י' הילפרין, *יהודים ויהודים במזרח-אירופה*, ירושלים תשכ"ט, עמ' 9 - 30

ש' אטינגר, *חלקם של היהודים בקולוניזציה של אוקראינה (1569 - 1648)*, ציון, כא (תשט"ג), עמ' 107 - 142

שיעור 27: היהודים במערב אירופה בשליחי ימי הביניים (הולנד, צרפת, אנגליה) האנושים החוזרים ליהדות; קהילות הספרדים במערב אירופה במאות 16 - 17.

'קפלן, *הקהילה הפורטוגלית באמסטרדם במאה ה"ז: בין מסורת לשוני*', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ז/6 (תשמ"ז), עמ' 161 - 181

'קפלן, *הפזרה הספרדית המערבית*, תל אביב תשנ"ה, 42 - 134

ו' ישראל, *תרומתה של היהדות הספרדית לח' הכלכלה ולקולוניזציה באירופה ובעולם החדש (המאות הש"ז - ה"ח)*, בתר: ח' ביאנארט (עורך), *מורשת ספרד, ירושלים תשנ"ב*, עמ' 664 - 693

חומר חובה לקריאה:

קריאה הочובה כוללת את הפריטים הביבליוגרפיים המסומנים בהדגשה

בצל הסחר והצלב- ח' היהודים בימי הביניים בארץ האסלאם ובאיופה הנוצרית סילbos לשנת הלימודים 16/2015

10.19 (ב'): ימי הביניים : בין מה למה? מה הם ימי הביניים היהודיים? (אלישבע)
ההיסטוריה ותפקידו; היסטוריה יהודית? תדמית התקופה; משמעות השם; בעיות יסוד המייחדות לתקופה.

ח'ה בן-שושן, ימי הביניים היהודיים – מה הם? בთוך: הנ"ל, רצף ותמורה, תל-אביב תשמ"ד, עמ' 378-359.

' כ"ז, 'מקומם של ימי הביניים בתולדות ישראל', בთוך: מ' בר-אשר (עורך), מחקרים במדעי היהדות,
ירושלים תשמ"ו, עמ' 209 - 225

ש' אරון, גטו ואמנציפציה. האם علينا לשנות את ההשקפה המסורתית?' בთוך: הנ"ל: מדיה
העולם של ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"ו, עמ' 51 - 61

Marina Rustow and Elisheva Baumgarten, "Comparative Medieval Perspectives,"
InThe Bloomsbury Companion to Jewish History (London, 2014).

10.21(ד'): מסגרות המקום (מרמים)
יהודים וגאוגרפיה; מפת היישובים היהודיים בשלבי העתיקה; נפילת האימפריה הרומית; כיבושי
האסלאם; העולם החדש ומיקומם של היהודים בו.

Peter Brown, *The World of Late Antiquity*, London 1971, Chapter XIV, pp. 172-187.
שלמה נאמן, כיצד צמחה תרבותה המערב? מבט על ההיסטוריה של ימי הביניים, תל אביב 1981, עמ'
22-39.

אלברט חרואני, היסטוריה של העמים הערבים, תל אביב 1996, עמ' 49-73.
ש' אראון, 'הרהורם על הדימוגרפיה ההיסטורית של היהודים בימי קדם ובימי הביניים', בותק: נתיבי
הגות ותרבות. ספר היובל לי"א טרטקובר, תל-אביב 1970, עמ' 31 - 45.

10.26 (ב'): העולם היהודי בעקבות כיבושים האסלאם (מרמים)
עליתם והתגבשותו של עולם האסלאם; המרכז הbabelי מול המרכז הארץ-ישראלי; עלית המרכזים
החדשים בצפון אפריקה, מצרים וספרד – מיתוסים ומציאות.

אלברט חרואני, היסטוריה של העמים הערבים, תל אביב 1996, עמ' 61-91.
ירחמיאל ברודי, צוהר לספרות הגאנונים, תל אביב 1998, עמ' 13-43 (פרק ראשון).
משה גיל, ארץ ישראל בתקופה המוסלמית הראשונה (1099-634), תל-אביב תשמ"ג, כרך ראשון, עמ'
451-405.
א' גרוסמן, ראשונות בגלולה בבבל בתקופת הגאנונים, ירושלים תשמ"ד, עמ' 45 - 57, 75 - 80, 97 - 99.

G.D. Cohen, *The Book of Tradition (Sefer Ha-Qabbalah)*, London 1969, pp. XLIII-L,
46-5. עם: החלקה עברית/III.

G.D. Cohen, 'The Story of the Four Captives*', PAAJR. 29 (1961), pp. 55-131

10.28(ד'): צמיחת המרכזים החדשים במערב (אלישבע)
היהודים באיטליה; עלית המרכזים החדשים בספרד, צרפת ואשכנז – מיתוסים ומציאות.
א' גרוסמן, 'הגירת היהודים אל גרמניה והתיישבותם בה במאות ט-יא', בותק: א' שנאן (עורך), יצחק חן
וארה לימור (עורכים), 'לידתה של אירופה, האוניברסיטה הפתוחה, תשס"ג'.
א' גראביס, 'דמות האגדית של קארל הגדול במקורות העבריים של ימי הביניים', תרבות, לו (תשכ"ג),

Joshua Holo, Byzantine Jewry in the Mediterranean Economy (Cambridge, 2009).
Julia H.M. Smith, Europe after Rome (Oxford, 2005), 253-292
Rosamond McKitterick, The Early Middle Ages (Cambridge, 2001), 1-20.

11.2(ב'): בין נצרות ליהדות – שיח דעתות (ישראל יובל)
העמדה התיאולוגית; ועידות הכנסייה; הבולות האפיפיוריות; החוק הקאנוני.
מתא א-ג, כא-כח.

J. Parkes, The Conflict of the Church and the Synagogue, New York 1934, pp. 307-344.

ק' סטאו, מיעוטם בעולם נוכרי, ירושלים תשנ"ג, עמ' 46 – 15.
ג' כהן, עיפוי במראה: היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 27 – 92.

11.4(ד'): בין אסלאם ליהדות – שיח דעתות (מרים)
קווי הדמיון ונקיות השוני, שתי דעתות אברاهמיות, הסברים אפשריים למקור הדמיון.

מייקל קווק, מוחמד, ירושלים תשנ"ג, פרק 2, עמ' 21-31.
יצחק גולדצירר, הרצאות על האיסלאם, 9-19, 26-29.
אלברט חוראני, היסטוריה של העמים הערביים, עמ' 91-81.

11.9 (ב'): הפולמוס הדתי בין היהדות לנצרות (אלישבע)
הספרות התלמודית הופכת לנושא בזיכוּת; היכוח נגד התלמוד; ויכוח פאריז; ויכוח ברצלונה; יצרתו של ר' ימנונדוס מארטיני והשלכותיה.

ע' פונקנשטיין, 'התמורות בויכוח הדת שבין היהודים לנוצרים במאה הי"ב', ציון, לג (תשכ"ח), עמ' 125 – 144

. עבר, 'לביקורת הוויכוחים של ר' ייחיאל מפאריז ושל ר' משה בן נחמן', תרביץ, ב (תרצ"א), עמ' 171 – 184

ג'. כהן, עיפוי במראה. היהודי בתפיסה הנוצרית בימי הביניים, ירושלים תשס"ב, עמ' 281-232.

D. Berger, 'Christian Heresy and Jewish Polemic in the 12th and 13th Centuries', Harvard Theological Review, 68 (1975), pp. 287 – 303

11.11 (ד'): הפולמוס הדתי ולמי הוא נועד? מקומו של הpolloמוס בתרבות האסלאמית; ابن חזם אלאנדלויסי,
סמואל אלמגרבי, סיפוריו הנזיר בחירה.

חווה לצרום יפה, עולמות שזורים; ביקורת המקרא המוסלמית בימי הביניים, ירושלים 1998, עמ' 13-60.

ברנרד לויס, היהודים בעולם האסלאם, ירושלים 1996, עמ' 48-64 (פרק שני).
16.11 (ב') מעמדם המשפטי של היהודים בארצות האסלאם

אנשי ספר ובני חסות; מתפיסה דתית למעמד משפט; שיטת החסות: עקרונות ומציאות.
מרק כהן, בצל הסהר והצלב, חיפה 2001, עמ' 97-127
C. Cahen, 'Dhimma', Encyclopedia of Islam, II, 1983, pp. 227-231.
Gustav Von Grunebaum, 'Eastern Jewry under Islam', Viator, II (1971), pp. 365-372.
ברנרד לויס, היהודים בארץ האסלאם, ירושלים 1996, עמ' 11-63 (פרק ראשון).

18.(ד') מעמדם של היהודים בארץות הנוצרות והשיניות ביחס הכנסייה כלפי היהודים במאות יב-יג
המורשת של החקיקה הרומית; גזירות להגבלות דתיות ולהמרת דת באיטליה, בביזנטיאן ובצרפת;
шибוב היהודים בקיסרות הרומית הקדומה; אווירת הרחוב והשתקפותה בדרשה ובאמנות התקופה;
עמדת האפיפיורים הגדולים; אינוקנטיוס הג' והועידה הלאטרנית הרביעית; מדיניותם של הונוריוסהגן,
גרגוריאנוס הט' ואינוקנטיוס הד'; חוקי היהודים של הכנסייה.

א' לינדר, 'החוק הרומי בקשר תלדותם עם ישראל', דברי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים,
(תשמ"ד), עמ' 243-257.
ש' בארון, "'מלוא הריבונות האפוסטולית' ו'шибוב היהודים' בימי הביניים", בתרום: ספר יובל ליצחק
בער במלאת לו שבעים שנה, ירושלים תשכ"א, עמ' 102-124 (eq&הנ"ל, ממדיה העולמית של
ההיסטוריה היהודית, ירושלים תשנ"א).
D. Abulafia, 'The King and the Jews - The Jews in the Ruler's Service', in: C. Cluse (ed.), The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries), Turnhout 2004, pp. 43-53

F. Lotter, 'The Scope and Effectiveness Imperial Jewry Law in the High Middle Ages', Jewish History. 4 (1989), pp. 31-58
S. Grayzel, The Church and the Jews in the XIIIth Century, I, Philadelphia 1933, pp. 9-83

Guido Kisch, The Jews in Medieval Germany A Study of Their Legal and Social Status : New York 1970, pp. 129-153.

S. Grayzel, 'The Papal Bull Sicut Judeis', Studies and Essays in Honor of Abraham A. Neuman, Philadelphia 1962, pp. 17-32
ק' סטאו, 'שנאת ישראל או אהבת הכנסייה: גישת האפיפיורים ליהודים', בתרום: ש' אלמוג (עורך), שנאת
ישראל לדורותיה, ירושלים תש"מ, עמ' 91-111.

11.23.(ב') צמיחה של הקהילה היהודית בארץות האסלאם ומוסדותיה (מרים).
رعימות היסוד של הקהילה; מוסדות הקהילה המקומית; הנהגות אזוריות.

' בער, 'היסודות וההתחלות של ארגון הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1-41.
ח' בן שושן, 'מקומה של הקהילה - העיר בתולדות ישראל', הקהילה היהודית בימי הביניים, ירושלים
תשלי"ז, עמ' 7-23.

ש' גיטין, 'חברה ים-תיכונית', תל אביב 2005, עמ' 109-168.
מ' בן שושן, 'קשרי מغرب-משרכ' במאות הט'-הי"א: נאמנות, מחיבות, שותפות', פעים, 38 (תשמ"ט),
עמ' 35-48.

מ' בן שושן, 'הנהגה העצמית של היהודים בארץות האסלאם במאות ה-7 עד ה-12', בתרום: א'
גרוסמן ו' קפלן (עורכים), קהל ישראל. השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ב', ירושלים תשס"ב, עמ'
11-55.

25.11 (ד') כלכלת היהודים בארץות האסלאם (מרים)

מעובדי אדמה לסתורנים; היהודים במסחר הבין לאומי; הדרכם היהודית להוֹדוֹן; טכניות מסחריות מתחכבות; מעמדו החברתי של הסוחר; בנקאות; בעלי מלאכה. גיוון כלכלי.

ש"ז גיטין, "מסחר היהודים ביום התקין בתחילת המאה האחת עשרה", תרבי' לו' (תשכ"ג), עמ' 366 ואילך; לזר (תשכ"ח), עמ' 48 ואילך.

S. D Goitein and M. A Friedman, *India Traders of the Middle Ages; Documents from the Cairo Geniza*, Leiden-Boston 2008, pp. 3-25.

J. Fischel, *Jews in the Economic and Political Life of Medieval Islam*, London 1937, pp. 1-37

(התאריך האחרון למסירת דוי"ח הקראייה . פרסום חשוב ראשון)

12.11(ב') הקהילה ומוסדותיה בארץות הנצרות
" בער, 'יסודות והתחלות של ארבען הקהילה היהודית בימי הביניים', ציון, טו (תש"י), עמ' 1 - 41
א' גרוסמן, 'הקהילה היהודית באשכנז במאות ה- 10 וה- 11', בתוך: א' גרוסמן ו' קפלן (עורכים),
קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 57 - 74
א' גראביס, 'הנagation הפרנסים בקהילות צפון צרפת במאות ה- 11 וה- 12', בתוך: א' גרוסמן ו' קפלן
(עורכים), קהל ישראל, כרך ב', ירושלים תשס"ד, עמ' 75 - 84
Katrín Kogman Appel, *A Mahzor from Worms*, Cambridge, 2012, ch. 2

12.2 (ד') הפעולות הכלכלית של היהודים בארץות הנצרות (אלישבע)
מסחר היהודים; התמורה בעקבות מסע הצלב; המצוות בהיקף הפעולות המסחרית; המעבר לעסקי
הלוואה בריבית; המשכונאות; תפקידה של ההלוואה בריבית במלכות הפואדיות; השתלבות במהלכי
הכלכלה העולמית במערב אירופה ובאזורים; הבנקאים היהודים ואצילי הסוחרים; האנומאליה של
פרנסות היהודים בימי הביניים, נסיבותה ומשמעותה בזמןנו ולזמןם מאוחרים.

מ' טוק, 'כלכלה של גרמניה במאות ה- 13 - 14; סביבה ומסגרת לפעולות הכלכלית של היהודים',
בתוך: נ' גרוס (עורך), יהודים בכלכלה, ירושלים תשמ"ה, עמ' 87 - 95
ח' סולובייצ'יק, הלהקה, כלכלת דידמו עצמי: המשכונאות בימי הביניים, ירושלים תשמ"ה, עמ' 9 - 24
H. Soloveitchik, 'Halakha, Taboo and the Origin of Jewish moneylending in Germany', in: C. Cluse (ed.), *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, Turnhout 2004, pp. 295-303

ק' סטאו, 'מיוט בעולם נוכרי', ירושלים 1997, עמ' 203 - 222

J. Shatzmiller, *Shylock Reconsidered. Jews, Money Lending and Medieval Society*, Berkeley, Los Angeles, Oxford 1990, pp. 43-99

Michael Toch, *The Economic History of European Jews*, Leiden 2013, 177-239
Joseph Shatzmiller, *Cultural Exchange. Jews, Christians and Art in the Medieval Marketplace*, Princeton 2013, 7-21, 22-44

12.7 (ב') מסע הצלב (AIRIS שגריר)
AIRIS שגריר, מסע הצלב, היסטוריה והיסטוריוגרפיה, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, 2014

12.9 (ד') השפעתם של מסע הצלב על חייהם היהודים באירופה (אלישבע)
ר' חזון, מסע הצלב הראשון והיהודים, ירושלים 2000, עמ' 15 - 45.
ישראל יובל, שני גוים בבטן, תל אביב 2000, עמ' 108-150.

- 14.12 הצלבנים במצרים והשפעתם על חי' היהודים בו (מרים) איריס שגירר, מסע הצלב, היסטוריה והיסטוריוגרפיה, רעננה, האוניברסיטה הפתוחה, 2014, עמ' 203-248; 306-309.
- יושע פראור, *תולדות היהודים במלכת הצלבנים ירושלים, יד בן צבי, 2000*, עמ' 224-272.
- 16.12 (ד') : היהודים בספרד הנוצרית (יוסף קפלן)
- 21.12 (ב') כליו של ההיסטוריה: המקורות שבuzzrtam נכתבה ונכתבת ההיסטוריה של יהוד' ארץות האסלאם (מרים)
- ש.ד. גויטין, חברה ים תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 35-58.
- 23.12 (ד') המקורות שבuzzrtam נכתבה ונכתבת ההיסטוריה של יהודי אירופה הנוצרית (אלישבע)
- 28.12 (ב') יהודים במרחב האורבני באירופה (אלישבע) Elisheva Baumgarten, "Daily Commodities and Religious Identity", *Studies in Church History* 50 (2014) 97-121
- Alfred Haverkamp, "Jewish and Urban Life: Bonds and Relationships", *The Jewish of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, pp 55-67.
- C. Phillip E. Nothaft and Justine Isserles, "Calendars Beyond Borders: Exchange of Calendrical Knowledge Between Jews and Christians in Medieval Europe (12th-15th Century)," *Medieval Encounters* 20 (2014): 1-37.
- 30.12 (ד') יהודים במרחב האורבני בארץות האסלאם (מרים)
- S. D. Goitein, *A Mediterranean Society, The Jewish Communities of the Arab World As Portrayed in the Documents of the Cairo Geniza*, Berkeley 1983, vol. IV, pp. 1-46 (chap. XI A 1).
- מרק ר' כהן, בצל הסחר והצלב, היהודים בימי הביניים, חיפה 2001, עמ' 198-188 (משמעות שני).
- 1.2016.4 (ב') משפחה ומגדר באשכנז בימי הביניים (אלישבע)
- מקומו של התא המשפחתי בחברה, בין הורים לילדיים, נשים ואמחות, בין אבות לילדיהם, נישואים וגיורושים, עגינות ואלמנות.
- 아버ם גירושטן, *חסידות ומורדות- נשים יהודיות באירופה בימי הביניים*, ירושלים תשס"א, 173-88, 398-458 (פרק 4, 11).
- שמעה גולדין, "המושג 'משפחה' אצל יהודי צפון צרפת וגרמניה בימי הביניים", בთוך: מ' אליאב פלדמן ו' חן (עורכים), נשים, זקנים וטף, ירושלים 2001, עמ' 45-55.
- א' מרקוס, טקסים ילדות, ירושלים תשנ"ח, עמ' 106-141 (פרק חמישי).
- 1.6 (ד') משפחה ומגדר בארץות האסלאם (מרים)
- המשפחה המורחבת והטא המשפחתי הגרעיני, נישואין ואהבה? פוליגמיה, אמהות ואבות, ילדים ומתבגרים, בין אחים ואחיות, עבדים ושפחות, כבוד הורים.
- שי' גויטין, חברה ים תיכונית, תל אביב 2005, עמ' 534-409.
- מרים פרנקל, "ישאון גלי נערום; על התכגרות ומתבגרים בחברה היהודית בארץות האסלאם בימי הביניים", *Zemanim - רביעון להיסטוריה, גליון מס' 102, אביב 2008*, עמ' 8-17.
- Miriam Frenkel, "Slavery in Jewish Medieval Society under Islam - A Gendered perspective", in: M. Morgenstern, C. Boudignon, C. Tietz (eds.), *Maennlich und Weiblichsch uf Er Sie, Goettingen 2011*, pp. 249-260.
- 아버ם גירושטן, *חסידות ומורדות- נשים יהודיות באירופה בימי הביניים*, ירושלים תשס"א, עמ' 87-63 (פרק שני).

מ"ע פרידמן, "ההלכה עדות לח' המין אצל היהודים שבארצות האסלאם בימי הביניים - CISI הפנים ונישואיו מתעה", פ העמ 45 (1990), עמ' 98-107.

11.1 (ב') עלילותם וגרושים באירופה
', עבר, גזירת תנין', ספר אסף, ירושלים תש"ג, עמ' 126 - 140
מ' ברוייר, "המוות השחור" ושנתה ישראל', בתוך: ש' אלמוג (עורך), שנות ישראל לדורותיה, ירושלים תש"מ, עמ' 159 - 171

ישראל יובל, שני גוים בבטן, ירושלים, תשס"א, 218-151

Jörg R. Müller, "Erez gezerah - "Land of Persecution": Pogroms against the Jews in the Regnum Teutonicum from c. 1280-1350." In *The Jews of Europe in the Middle Ages (Tenth to Fifteenth Centuries)*, ed. Christoph Cluse, 245-60. Brepols, 2004.

ר' סט"ס, "הדות אנגליה ובעית הנירוש", בתוך: ד' כ"ז ו' קפלן (עורכים), גירוש ושיבת יהודי אנגליה בחילופי הזרמים, ירושלים תשנ"ד, עמ' 9-25

G. Langmuir, *Toward a Definition of Antisemitism*, Berkeley 1990, pp. 209-236,
263-298

חיים סולובייציק, "בין חבל ערב לחבל אדום" בתוך קידוש החיים וחירוף הנפש בעריכת גפני וא רביבツקי, ירושלים תשנ"ד, 152-149

13.1 (ד') מקרי שמד בארץ הארץ (מרים)
מ' בן שושן, לזהותם היהודית של האננסים. עיין בהשתמدوות בתקופת האלמוחדים, פ העמ 42
(1990), עמ' 16 - 37

א' שלוסברג, "יחסו של ר' מימון, אבי הרמב"ם לאסלאם ולשמדתו", ספונות כ', תשנ"א, עמ'
95-107.

מ"ע פרידמן, הרמב"ם, המשיח בתימן והשמד, ירושלים תשס"ב, עמ' 9-49 ; 84-125

18.1 (ב') תרבות חומרית באירופה (אלישבע)

Irvin Resnick, *Dietary Laws in Medieval Christian-Jewish Polemics: A Survey*
<http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/scjr>

20.1 (ד') תרבות חומרית בארץ הארץ

S. D. Goitein, *A Mediterranean Society, The Jewish Communities of the Arab World As Portrayed in the Documents of the Cairo Geniza*, Berkeley 1983, vol. IV,
pp. 226-260

סיכום (מרים ואלישבע)
תאריך אחרון למסירת מבחן הבית: 15.2.2016

חומר לקריאה נוספת:

רשום בסילובס

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי:

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 80 %

הרצאה 0 %

השתתפות 20 %

הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוספת / הערות:

-התלמידים יתבקשו לקרוא את הספר מסדרת האוניברסיטה המשודרת: חוה לצרום-יפה, האיסלאם, תל אביב, הוצאה משרד הבטחון 1980. ולהגיש דו"ח קראיה עליי עד לתאריך 30.3.2017.